MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. ANTONIO MICALLEF TRIGONA

Seduta ta' l-24 ta' Ottubru, 2006

Citazzjoni Numru. 100/2001/1

Andrew u Maria Antonia konjugi Xerri f'isimhom proprio u bhala rappresentanti legittimi f'isem binhom minuri Matthew Xerri

vs

Maria Rita sive Marita Mercieca u ghal kull interess li jista' jkollu Raymond Mercieca

Il-Qorti,

Fic-citazzjoni taghhom l-atturi qalu:

Illi l-konvenuta Marita Mercieca, waqt li kienet qeghdha ssuq il-vettura bin-numru ta' registrazzjoni KBA 668 fi Triq Ta' Gokk, ix-Xewkija, Ghawdex, fil-5 ta' Gunju 1998, laqtet lill-attur Matthew Xerri u korrietu gravi; u

Illi bhala rizultat ta’ l-imsemmi incident l-istess Matthew Xerri ta’ l-eta’ ta’ sitt snin fi zmien l-incident, u li llum ghadu minorenni, sofra lezjonijiet personali serjissimi li hallewh dizabilitat b’mod permanenti, kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza u kif jirrizulta wkoll mic-certifikati medici hawn mehmuza; u

Illi dana l-incident gara minhabba negligenza, imperizja u nuqqas ta’ tharis tar-regolamenti tas-sewqan da parti ta’ l-istess konvenuta;

Talbu ghaliex m’ghandhiex il-Qorti:

1. tiddikjara lill-konvenuta responsabbli ghall-incident fuq imsemmi li fih safa’ imwegga Matthew Xerri;

2. tillikwida d-danni li sofrew l-atturi, kemm ‘damnum emergens’ kif ukoll ‘lucrum cessans’ bhala konsegwenza ta’ l-incident, u dana anka permezz ta’ periti nominandi, jekk il-Qorti jidhrilha li hu l-kaz;

3. tikkundanna lill-konvenuti jhalsu lill-atturi d-danni hekk likwidati.

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-ittri ufficjali tat-8 ta’ Frar 1999 u tal-25 ta’ Mejju 2000 u ta’ l-ittra ufficjali ghan-notifika ta’ l-assikuratur tal-konvenuti ghall-ghanijiet tal-Kap 104 tal-Ligijiet ta’ Malta; bl-imghax kontra l-konvenuti li huma minn issa mharrka ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni guramentata taghhom annessa l-lista tax-xhieda u l-lista tad-dokumenti;

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenuti li biha eccepew:

1. li t-talbiet atturi huma nfondati fid-dritt u fil-fatt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez kontra l-atturi;

2. li l-esponenti bl-ebda mod ma kienet responsabbli u l-inqas kienet b'xi mod hatja ghall-incident li wassal ghal din il-kawza;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Bl-ispejjez

Rat id-dikjarazzjoni guramentata taghha annessa l-lista tax-xhieda.

Rat il-verbal (folio 21) fejn il-Qorti kif hemm preseduta laqghet it-talba ghar-rikuza taghha peress illi l-magistrat inkwirenti fl-inkjesta dwar l-incident in meritu kien l-istess li kien qieghed jippresjedi;

Rat il-verbal (folio 22) li fih din il-Qorti kif preseduta nnominat lit-tabib specjalista Fredrick Zammit Maempel sabiex jezamina lit-tifel ghal dak li hu l-grad ta' dizabilita' li seta' sofra;

Rat id-digriet taghha (folio 122) fejn innominat fuq talba ta' l-atturi lit-tabiba psikologa Mariella Blackman;

Rat l-atti u d-dokumenti kollha inkluzi l-atti ta' l-inkjesta magisterjali, l-atti tal-proceduri kriminali, u n-noti ta' l-osservazzjonijiet li l-partijiet ghogobhom jipprezentaw.

Ikkunsidrat:

Mill-atti tal-kawza jirrizulta ineccepibbilment li konsegwenza ta' l-incident li gara fil-5 ta' Gunju 1998 iben l-atturi safa' korrut gravement. Is-sinistrat kellu dak iz-zmien l-eta ta' sitt snin u l-incident 'per se' sehh fil-waqt li t-tfajjel kien rikeb ir-rota tieghu u spicca jolqot jew gie milqut mill-vettura li kienet qeghdha tigi misjuqa mill-konvenuta Marita Mercieca. Kawza diretta tal-lezjonijiet li sofra fl-incident t-tfajjel tilef b'mod permanenti l-parti tal-pala ta' siequ x-xellugija b'hekk li sofra dizabilita'

permanenti li t-tabib specjalista nominat minn dina l-Qorti stabbilixxa fi grad ta' hamsa u tletin fil-mija.

Il-konvenuta qeghdha tigi azzjonata sabiex thallas d-danni sofferti kemm mill-minuri u kemm mill-atturi, il-genituri tieghu.

Illi l-iter ta' l-indagni li din il-Qorti ser issegwi sabiex fl-ahhar tasal ghal-likwidazzjoni, jekk jkun il-kaz, tad-danni, ghandha twassal naturalment li tiddisponi, fl-ewwel lok, mill-fattur tar-responsabilita' li minhabba l-fattispecje tal-kaz in ezami tehtieg analizi u risolviment tas-segwenti kweziti:

(a) jekk l-atturi fil-persuni tal-genituri ghandhomx jigu ritenuti responsabbli, parzjalment jew interament, ghall-incident fuq dak li jiddisponi l-Artikolu 1034 tal-Kodici Civili;

(b) jekk indipendentement jew anka abbinat ma' l-ewwel kwezit ir-responsabilita' ghandhiex tigi adossata interament fuq l-konvenuta minhabba negligenza esklussivament imputabbli lilha jew hix il-konvenuta parzjalment responsabbli minhabba fatturi kontributorji mputabbli lill-istess sinistrat jew ukoll jekk l-incident gara interament tort tal-minuri. Fl-isvolgiment ta' dan id-dibattitu l-Qorti m'hix ser tuza xi sekwenza partikolari u ser titratta il-kweziti flimkien.

Intant il-konvenuta ddeskriviet id-dinamika ta' l-incident b'dawn il-precizi kliem: "…waqt li kont qeghdha tielgha bi speed baxx hafna, innutajt li fuq il-lemin tieghi kien hemm xi tfal jilaghbu. Hawnhekk nirreferi ghal meta wasalt f'din il-pjazzetta. Innutajt ukoll xi tfal li kellhom rota. Ilmaht tifel li sgancia ruhu mit-tfal l-ohra. Rajt lil dan it-tifel jaghmel mossa b'idu lil xi hadd fuq in-naha opposta tieghu fejn kont qed insuq jien. Meta jiena harist biex nara x'mossa hi, nisma' daqqa gol-van li kont qeghdha insuq jien. Mal-ewwel ghafast il-pedala tal-brake u waqaft. Inzilt minn gol-van u lil dan it-tifel li kont innutajt qabel staqsejtu

x’gara. U hu hemmhekk, dan it-tifel, qalli li kont tajjart tifel iehor”.

Illi minn dina s-silta r-responsabilita’ tal-konvenuta tidher lampanti mill-aspett purament civili, li huwa l-aspett li dina l-Qorti hi msejha tezamina, u f’dan il-kuntest, specifikament ghall-kaz in dizamina, huwa rrilevanti fil-fehma taghha, kif giet deciza l-kawza kriminali kontra l-konvenuta. Dana qeghdha tghidu l-Qorti stante illi mill-aspett tar-responsabbilita’ civili jirrizulta mix-xhieda tal-konvenuta stess li hi ppermettiet li tigi distratta minn mossa li saret minn tifel, li nzerta kien hu s-sinistrat, proprju fil-mument krucjali li l-minuri hareg ghan-nofs it-triq bir-rota. Ir-responsabbilita’ taghha hija, fil-fehma tal-Qorti, manifesta mill-fatt li f’dak il-mument krucjali ma kinitx qeghdha izzomm ‘proper look out’; dan fuq l-istregwa tal-principju li huwa dover ta’ kull sewwieq li jirregola u jadatta s-sewqan tieghu ghal-lok specifiku fejn ikun qieghed isuq kif ukoll ghac-cirkostanzi partikolari ezistenti hemmhekk f’dak il-hin. U akbar ma jkun il-potenzjal u r-riskju ta’ perikolu, akbar huwa l-grad ta’ attenzjoni, diligenza u prudenza fis-sewqan mistennija mis-sewwieq (ara *Appell deciz 7 ta’ Ottubru 2005*). Minn dan li ghadu kif inghad pero’ l-Qorti ma tridx taghti x’tifhem li s-sewqan tal-konvenuta kien wiehed irresponsabbli tant illi fic-cirkostanzi tal-kaz partikolari l-manuvra nkonsulta tal-minuri, li hareg bir-rota fit-trajettorja tal-konvenuta, certament ikkontribwiet ghall-incident. Jibqa’ pero’ il-fatt, kif ikkonstatat mill-abbli avukat fl-inkjesta (Dottor Carmelo Galea a pagna 79 f’dawn l-atti) li “il-vizwali mill-van kien jippermetti lill-konvenuta li tinduna bit-tifel dawk il-ftit mumenti aktar kmieni li kien ikollhom importanza vitali li kieku mhux l-attenzjoni taghha giet assorbita interament fit-tfal fuq il-lemin taghha”. Kif zied jispjega l-abbli Avukat “il-genb tax-xellug tal-vettura tal-konvenuta kien xi ghaxar piedi mit-truck ipparkjat. Is-sewwieqa (ossija l-konvenuta) kienet fuq in-naha tal-lemin tal-vettura taghha (din hija right hand drive) u ghalhekk il-konvenuta kienet xi hmistax-il pied ‘il barra mit-truck”. Zied wkoll jispiega ma’ dan illi l-impatt sar ftit aktar ‘il quddiem mit-truck li jfisser

illi l-konvenuta setghet tinduna bit-tifel diversi metri aktar 'il quddiem minfejn gara l-impatt (idem).

Ikkunsidrat:

Illi n-nuqqas ta' sorveljanza tal-genituri tal-minuri, wkoll atturi de proprio f'din il-kawza, m'huwiex fattur sufficjenti biex wahdu jeskludi r-responsabilita' tal-konvenuta fl-incident meritu l-kawza izda jista' ikollu sehem rilevanti. L-Artikolu 1034 tal-Kodici Civili jiddisponi illi "kull min ghandu l-hsieb ta' wiehed minuri … hu obbligat ghall-hsara li jaghmel il-minuri … meta huwa ma jkunx ha hsieb ta' missier tajjeb tal-familja biex il-fatt ma jigrix" u l-artikolu immedjatament wara jiddistingwi bejn dawk il-minuri li ma jkunux ghadhom ghalqu l-eta' ta' disa' snin u dawk li ma jkunux ghadhom ghalqu l-eta' ta' erbatax-il sena u jzomm ferm ir-responsabilita' 'in vigilando' imfissra fl-artikolu ta' qabel kwantu ghad-danni maghmula minn dawn il-minuri lil terzi. Fis-sentenza riportata a *Vol.L1.ii.618*, li trattat principji li huma ta' rilevanza f'din il-materja u li din il-Qorti qeghdha tadotta u tadatta ghall-istat attwali tal-ligi, jintqal li: "dina tal-genituri hija responsabbilita' principali; infatti mhux il-prezenza materjali tal-genituri li tirrendihom responsabbli izda d-direzzjoni u l-kura li ghandhom skond il-ligi tat-tfal minuri li torbothom". Dik il-Qorti riproduciet wkoll silta mill-Chironi* li afferma illi "...l a mancanza della sorveglianza da' luogo alla colpa". Imma mhux biss, ghaliex anka fejn l-ebda hsara materjali ma tigi kawzata mill-minuri, il-fatt 'per se' tal-korriment tieghu, ghandha mhux biss il-potenzjal, izda tista', fil-kazijiet kongruwi, tikkonstitwixxi dik l-hsara li ghaliha tkun passibbli parti l-ohra.

Illi fil-kaz in dizamina l-fatti li hargu mill-provi huma illi fil-hin ta' l-incident il-genituri tal-minuri nzertaw it-tnejn assenti mid-dar. Difatti l-omm kienet harget ghax-xoghol ftit tal-hin qabel u l-missier kien proprju qed jirritorna d-dar minn fuq ix-xoghol. Inzerta pero' li dakinhar minhabba li l-missier kien qal lil martu meta din cemplitlu biex tghidlu li

kienet ser titlaq ghax-xoghol, u l-missier kien irrispondieha li hu kien qieghed jaghlaq il-fabbrika u kien ser jghamel ritorn lejn id-dar, sar diversament minn dak li kien jigri drabi ohra, u l-minuri thalla d-dar flimkien ma huh, ftit akbar minnu, u ohthom ta’ sittax-il sena, bir-roti liberament disponibbli fl-entrata tal-korp ta’ l-appartamenti. Din l-inavvedutezza kkontribwit wkoll ghall-incident kunsidrat li l-minuri kien ghadu novizz fuq ir-rota u kien precedentement saq ir-roti fil-pjazza anka jekk taht is-sorveljanza ta’ ommu, kif stqarret l-istess omm.

Illi dan kollu fuq espost jinduci lil din il-Qorti li targina l-grad ta’ responsabbilita’ tal-konvenuta ghall-incident meritu dina l-kawza u tistabbilieh fil-grad ta’ sebghin fil-mija (70%).

Ikkunsidrat:

Illi jonqos issa li jigu likwidati d-danni, kemm dawk emergenti u kemm il-lukri cessanti, derivanti mill-fatt tal-korriment u konsegwenti dizabilita’ sofferta mill-minuri.

Illi ghal dawk li huma danni emergenti:

(a) relatati ghall-minuri – huma sostanzjalment imfissra fil-prospett folio 175 et seq li b’referenza ghalihom il-Qorti qeghdha taccetta s-segwenti partiti:

- is-somma ndikata fl-ewwel partita fl-intier taghha anka sabiex tikkumpensa ghal kull eventwali spejjez addizjonali li per necessita’ ikollhom jigu sborsati sabiex jaghmlu front ghad-dizabilita’ u l-bzonn ta’ kambjament ta’ hwejjeg il-minuri aktar frekwenti – ghalhekk fis-somma komplessiva ta’ mitejn u tnejn u erbghin lira Maltin (**<u>Lm242);</u>**

- idem l-ammont indikat fit-tieni partita fis-somma ta' erba' mija u hamsa u hamsin lira Maltin (**Lm455);**

- l-ammont indikat fit-tielet partita fis-somma ta' disgha u disghin lira Maltin (**Lm99);**

- wkoll l-ammont indikat fit-tmien u l-ghaxar partiti li flimkien jammontaw ghal mija u seba' liri Maltin (**Lm107);**

- rigward d-disa' partita din wkoll ghandha tigi accettata izda limitatament fis-somma effettivament sborsata, ossija ta' hamsa u erbghin lira Maltin (**Lm45);**

- f'somma ulterjuri ta' elfejn lira Maltin (**Lm2000)** 'arbitrio boni viri' in via ta' kumpens ghall-spejjez ancillari komprizi trattament terapewtiku u psikologiku.

(b) relatati ma' l-omm –

- fi spejjez ta' medicini u konsulti fis-somma ta' mitejn u sitta u hamsin lira Maltin (**Lm256);**

- fis-somma ta' elf lira Maltin (**Lm1000)** kalkulata fuq bazi ta' sentejn, konsiderat l-eta' tal-minuri meta korra;

Illi ghal dawk li huma l-lukri cessanti huma jikkoncernaw il-minuri biss, billi l-provi ma jwasslux biex jippruvaw xi dizabilita' sofferta minn hadd mill-genituri, jew wkoll danni, oltre dawk gia kkunsidrati, li jistghu verosimilment jaffettwaw il-kapacita' ta' introjtu ta' xi wiehed minnhom. Kwindi, u relattivament ghal dan it-tip ta' dannu soffert mill-minuri, hemm abbundanza ta' provi, u mhux biss ta' l-espert tabib specjalista nominat fil-kawza, illi l-percentwali ta' disabilita' li sofra l-minuri hija kwantifikabbli fil-grad ta' hamsa u tletin fil-mija (35%). L-atturi jinsistu li din il-percentwali ghandha toghla biex tirrifletti ukoll id-dizabilita' psikologika li mhux eskluz li l-aspett taghha tista' tikkonsisti f'dizabilita' permanenti; jigifieri li d-danni

jistghu jkunu u jikkonsistu wkoll f'dizabilita' permanenti li tigi minn kundizzjoni permanenti psikologika u mhux biss fizika. Iz-zewg kriterji generali li l-Artikolu 1045 tal-Kap 16 jaghmel referenza specifika (izda mhux tassattiva) fl-ambitu tal-likwidazzjoni tad-danni huma li fl-isfond tac-cirkostanzi tal-kaz jittiehed qies partikolari tax-xorta u grad ta' inkapacita' kkagunata u l-kundizzjoni tal-parti li tbati l-hsara. Mill-aspett fizjonomiku l-kaz ma joffri ebda diffikulta' partikolari billi d-dizabilita' hija fic-cirkostanzi altru li cara. Mhux hekk ukoll mill-aspett psikologiku li huwa, fl-istat attwali ta' l-affarjiet, wiehed astratt li possibilment biss jista' javvera ruhu fil-futur u jekk xejn huwa dipendenti mill-motivazzjonijiet li jigu impartiti mill-(u) lill-minuri fejn il-konvenuta m'ghandha l-ebda vuci in kapitolu. L-unika haga certa f'dan l-istadju hu li d-dizabilita' timplika ghall-minuri nuqqas ta' xi opportunitajiet ta' xoghol futur. Kunsidrat kollox ma' kollox din il-Qorti jidhrilha li l-grad ta' dizabilita' riskontrata hija f'mizura tali li tassorbi kull dizabilita' psikologika, kkunsidrat ukoll dak li qalet aktar 'il fuq meta llikwidat id-danni emergenti. Bhala bazi fil-kwantifikazzjoni tad-danni l-Qorti ghalhekk jidhrilha li, in omagg ghall-principju li l-iskop tal-hlas tad-danni huwa dak li tpoggi lill-persuna li tkun soffriethom fil-posizzjoni daqs li kieku huwa ma jkun gralu xejn, hi tal-fehma li ghandha tadotta 'multiplikant' ta' hamsin sena u introjtu ta' hamest elef lira (Lm5000) fis-sena, tenut kont tac-'changes and chances' tal-hajja. Qeghdha konsegwentement tillikwida l-lukri cessanti fis-somma ta' tnejn u sittin elf lira Maltin (Lm62,000) u d-'damnum emergens' fis-somma ta' elfejn disa' mija u hamsin lira Maltin (Lm2,950) (ammont sborsabbli mill-atturi) b'aggunta ta' elf mitejn u sitta u hamsin lira Maltin (Lm1,256) (din l-ahhar spettanti lill-attrici, omm il-minuri) kif fuq spjegat.

Illi mis-somma likwidata ta' lukri cessanti qeghdha tnaqqas l-ammont ta' elf lira Maltin (Lm1,000) (cirka wiehed u nofs fil-mija) bhala 'lump sum payment'.

Tilqa' ghalhekk it-talbiet ta' l-atturi fuq l-iskorta ta' dak fuq premess billi:

1. tiddikjara u ssib il-konvenuta responsabbli fil-percentwali ta' sebghin fil-mija (70%) ghall-incident meritu l-kawza;

2. tillikwida l-ammont ta' wiehed u sittin elf lira (Lm61,000) in linja ta' lukri cessanti dovuti lill-minuri;

3. tillikwida l-ammont ta' erbat elef u mitejn liri maltin (Lm4,200) in linja ta' 'damnum emergens'

4. tikkundanna lill-konvenuta li thallas l-ammont rizultanti u hawn likwidati lill-atturi.

Kwantu ghall-ispejjez tal-kawza tiddeciedi li l-atturi ghandhom isofru terz minnhom waqt ir-rimanenti zewg terzi ghandhom ikunu a karigu tal-konvenuta.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------